

Pyhäjoen Pirttikoskella vietettiin vanhemman väen virkistyspäivää 5.10.2016. Tapahtuma kokosi palveluita kylälle saman katon alle ja testasi samalla, millaisen vastaanoton palvelupäivä saisi. Ja hyvinhän siinä kävi - Tupa oli väkeä täynnä! Palveluiden kokeilupäiviä on hankkeessa järjestetty yhteensä kuusi. Kokeiluiden tavoitteena oli uuden toimintamallin luominen, jossa eri toimijat yhteistyössä tuottavat palvelukokonaisuuksia. Kun jokaisella on oma pieni vastuualue ja tekijöitä on useita, on maaseudun kylillä mahdollisuus vaikka millaisiin palveluihin. Kokeilupäivien järjestäminen on helppo ja riskitön tapa yhdistyksille, yrittäjille ja muille toimijoille kokeilla omalla kylällä jotakin aivan uutta.

Loppuraportti

PALVELEVAT KYLÄT

Hankkeessa etsittiin uudenlaisia ratkaisuja maaseudun lähipalveluiden yhteisölliseen tuottamiseen. Hankkeen aikana kartoitettiin kolmannen sektorin tuottamia palveluita ja niihin palvelutuotantoon liittyviä kehittämistarpeita sekä lisättiin yhteisöjen valmiuksia ja osaamista palvelutuotannossa. Pilotoinnin avulla haettiin monialaisia yhteistyöverkostoja palveluiden paikalliseen tuottamiseen. Hanketta toteutettiin ajalla 1.2.2016-31.3.2018.

HANKE PÄHKINÄNKUORESSA

Kaksivuotisen kehittämishankkeen tavoitteena oli:

- Kannustaa yhdistystoimijoita tuottamaan palveluita omalla kylällä ja yhteisvoimin.
- Lisätä yhdistystoimijoiden osaamista ja madaltaa kynnystä työllistämiseen.
- Kehittää hyvinvointi-, virkistys- ja harrastus- sekä matkailu- ja kulttuuripalveluita.
- Auttaa etsimään uusia ja pysyviä ratkaisuja palveluiden tuottamiseen.
- Välittää tietoa hyvistä käytännöistä.
- Koota tietoa yhdistysten tuottamista palveluista ja niihin liittyvistä kehittämistarpeista.

Kehittämishanketta toteutettiin Nouseva Rannikkoseudun alueella (Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki ja Tyrnävä). Hankkeen toiminnan pääpaino kohdentui viiteen case-kohteeseen. Ensisijaisina hyödynsaajina olivat case-kohteissa toimivat yhdistykset ja yhteisön muut toimijat, kuten yrittäjät ja asukkaat.

Hankkeessa työskenteli yksi työntekijä, Nina Kurunlahti. Kyläkehittäjän työaika oli 80-100 % kuussa.

HANKKEEN KÄYNNISTÄMINEN JA CASE-KOhteet

Hankkeen alkamisesta ja case-kohteiden valinnasta tiedotettiin helmikuussa 2016 Nouseva Rannikkoseutu ry:n www-sivuilla, facebook-sivuilla ja sähköpostilistojen kautta. Case-kohteita haettiin ilmoittamalla toiminta-alueen kattavissa kahdessa sanomalehdessä (Raahelainen ja Rantalakeus). Case-kohteiden hakua varten tehtiin sähköinen ja paperinen hakulomake. Määräaikaan mennessä (18.4.) saapui kolme hakemusta. Kaksi kohdetta varmistui kevään aikana. Kaikki hankkeeseen hakeneet kyläyhteisöt otettiin mukaan. Touko-kesäkuussa case-kohteissa pidettiin aloitustilaisuudet ja sovittiin palveluiden kehittämisen alustavat teemat.

Hankkeeseen valitut viisi case-kohdetta olivat kooltaan ja toiminnaltaan hyvin erilaisia. Osassa palveluiden tuottaminen oli jo lähtökohdiltaan liiketoiminnallisempaa, osassa taas yhteistyöverkostojen luominen palveluiden tuottamiseen oli vasta aluillaan. Kohteiden erilaisuus oli kuitenkin hyvä asia, sillä hankkeen tavoitteena oli tuottaa yhteisöllisten palveluiden tuottamiseen toimintamalli.

Toiminta case-kohteissa muotoutui hankkeen aikana erilaiseksi. Oheen on koottu lyhyet kuvaukset palveluiden kehittämisen prosesseista viidessä case-kohteessa. Palveluiden kehittämisen prosessit ovat hitaita ja palveluiden tuottaminen vaatii yhteisöiltä ja sen toimijoilta aktiivista työpanosta asiaan. Hankkeen roolina ei ole ollut tehdä asioita yhteisöjen puolesta, vaan olla tukena prosessin eri vaiheissa, ehdottaa uusia ideoita ja toimintatapoja, hakea vertaiskumppaneita ja tarjota koulutusmahdollisuuksia. Vain yhteisöjen oman työn ja sitoutumisen kautta luodaan pysyviä yhteisöllisiä palveluita, jotka jäävät elämään myös hankkeen päättyttyä.

Valtakunnalliset kyläpäivät järjestettiin Heinolassa 9-11.9.2016. Pohjois-Pohjanmaalta järjestettiin kolmen hankkeen yhteistyönä opintomatka kyläpäiville. Kyläpäivien yhtenä teemana olivat kylien palvelut. Matkalle osallistui yhteensä 22 henkilöä, mm. Pirttikoskelta.

TOIMINTA CASE-KOhteissa

Alpuan kylätoimintayhdistys ry, Raahe

Tavoite: osuuskunnan perustaminen, kyläpalvelukeskuksen ja vaellusreitistön palveluiden kehittäminen

Kesäkuun lopussa 2016 Alpuan kylällä järjestettiin osuuskunta-koulutus, joka sisälsi osuuskuntatoiminnan perusteiden ohella oman kyläosuuskunnan sääntöjen ja toimintamuodon työstämisen. Illan päätteeksi pidetyssä perustamiskokouksessa allekirjoitettiin osuuskunta Harjun LähiVoiman perustamisasiakirja. Osuuskunnan ensimmäinen tehtävä oli päivähoitopalveluiden tuottaminen (turvaaminen) kylällä. Osuuskunnan pyörittämä päiväkoti Heikkari aloitti toimintansa elokuussa ja marraskuusta lähtien Kotityöpalvelut on auttanut kyläläisiä selviytymään arjen askareissa. Kotipalvelu tarjoaa siivous-, ruoka- ja asiointipalveluita sekä lyhytaikaisia omaishoitajien sijaisuuksia.

Ruokapalvelun käynnistäminen osuuskunnan alaisuuteen nousi pian ajankohtaiseksi. Ruokala palvelisi päiväkoti Heikkarin ohella myös kylällä ja lähialueella asuvia ja työssäkäyviä. Etenkin iäkkäämmälle väestölle omalla kylällä sijaitseva ruokapaikka olisi oiva lisä kyläkeskuksen palveluihin. Kun naapurikunnasta Oulaisista löytyi ruokapalvelu-toiminnasta kiinnostunut työtön osaaja, päätettiin asiaa heti testata kokeilupäivän avulla. Keittopäivä-tapahtuman yhteydessä toteutettiin pienimuotoinen kysely, jolla kartoitettiin kiinnostusta ruokapalveluun, tulevaa käyttöastetta ja millä hinnalla ruokailemaan tultaisiin. Keittopäivä onnistui hyvin ja selkeä kiinnostus kyläruokala kohtaan oli olemassa. Alpuan entisellä kyläkoululla aloitti toimintansa kyläruokala Alpuukka 1.2.2017. Alpuukka työllisti heti alusta lähtien 1 ½ henkilöä.

Osuuskunta Harjun LähiVoiman perustamisasiakirjan allekirjoittaminen Alpuassa 28.6.2016 oli juhlava hetki. Osuuskunta-koulutuksen veti Veli-Matti Karppinen.

Keittopäivään 26.11.2016 osallistui kuutisenkymmentä ruokailijaa. Päivästä saatu palaute kannusti jatkamaan. Kokeilupäivä järjestettiin usean toimijan yhteistyönä. Kuva: Leena Maarala.

Esittelyssä osuuskunta Harjun LähiVoiman palvelut, mm. kotipalvelut. RAS:n palvelupisteellä verensokerin ja verenpaineen mittausta.

Järj. Harjun LähiVoima, Alpuan Kylätoimintayhdistys, Raaheen seudun hyvinvointikuntayhtymä ja Kotihoito, Nouseva Rannikkoseudun Palvelevat kylät -hanke

Koko kylän

KEITTOPÄIVÄ

la 26.11.2016 klo 12-15

Alpuan kyläpalvelukeskuksessa (Luohuantie 35)

Menu: lihakeittoa, talon leipää ja kotikaljaa. Kahvi ja kuivakakkua. Myös kasvisvaihtoehto. Ruuan hinta 3 euroa/hlö, varaa tasaraha/käteinen Ruokaa 150:lle ensimmäiselle

Nouseva Rannikkoseutu

ALPUA

Raaheen seudun HYVINVOINTI-KUNTAYHTYMÄ

EUROOPAN UNIONIN TUEN RAHOITAMA

Palveluiden kehittämisen ideoinnissa Alpua on tehnyt yhteistyötä kannuslaisen Eskolan kylän kanssa. Eskolassa käytiin tutustumassa 12.11.2016. Opintoretkelle osallistui myös Markkuun kyläläisiä Tyrnävältä, Kreivinsaaren toimijoita Siikajoelta sekä osuuskunta Kumisevan Kaiun väkeä Haapajärveltä. Opintomatalla saatiin ideoita mm. ruokalatoimintaan (hinnoittelu, keittiöpuolen hygieniat- ja laatuvaatimukset), työllistämiseen ja päiväkotitoimintaan sekä kuultiin Eskolan Palveleva Yhteisö -hankkeen toiminnasta. Vierailulta alpualaiset saivat vahvistusta oman lounasravintolan toimintaan sekä kipinän omaan palveluiden kehittämishankkeeseen Eskolan malliin.

Alpukan asiakasmäärien pitäminen kannattavalla tasolla osoittautui haasteelliseksi. Päivittäin ruoka-annoksia pitäisi myydä vähintään 40, kun myytyjen annosten määrä vaihteli 20-30 välillä. Osuuskuntalaiset neuvottelivat mm. Raahen kaupungin kanssa veteraanien ruokapalvelusta (kaupunki maksaa ruokailut). Päivittäisten asiakasvirtojen lisäämiseksi neuvoja uuden palvelun markkinointiin kysyttiin Eskolan kyläpalvelukeskukselta ja vinkkejä haettiin myös markkinointi-koulutuksesta.

Uuden palvelun sisäänajo ja markkinointi on pitkäkestoinen, jopa useamman vuoden kestävä prosessi, jossa vaaditaan paljon kenttätöitä ja suoria asiakaskontakteja. Keväällä 2017 osuuskunta sai valmiiksi verkkosivut (www.harjunlahivoima.fi) ja osuuskunnan logo julkaistiin (myös Alpuan kylällä on oma logo). Kyläruokalan asiakasmäärien kasvattamiseksi toteutettiin toinen kokeilupäivä yhteistyössä kyläkaupan kanssa. Samalla vahvistettiin kyläläisille, että osuuskunta ja kauppa tekevät yhteistyötä, eivätkä sulje pois toisiaan. Alpuan asiakasmäärien lisäämiseksi ruokalan yhteyteen mietittiin kalenterikuukausittain oheistoimintaa (kuten kurssit ja näyttelyt), jotka houkuttaisivat kävijöitä, ja jotka samalla myös ruokailisivat koululla. Ruokalan yhteydessä kylä toteutti mm. ikoninäyttelyn ja kukka-asetelmien tekokurssin sekä retkeilyn ABC-koulutusta. Keväällä 2018 käynnistyivät säännölliset bingot kylätalolla.

Lähikaupan kanssa yhteistyössä järjestettiin Alpukaa markkinoiva tempaus 1.4.2017. Hernesopan lomassa kävijöille kerrottiin osuuskunnan palveluista ja kysyttiin toiveita, millaista oheistoimintaa ruokalan yhteydessä voisi olla.

Kesän 2017 aikana varmistui päätös kyläruokala Alpuan toiminnan lopettamisesta, toistaiseksi. Päiväkodin toimintaan päätöksellä ei ole vaikutusta. Haasteeksi asiakasvirtojen ohella osoittautui tukityöllistämisen rajatut mahdollisuudet (määrärahojen vähyys 100 %:lle tuelle), tarve vähintään 2 työntekijälle, työntekijöiden vaihtuminen ja ikäihmisten vahva tahto tehdä ruoka itse kotona. Koulun keittiötilat tarjoavat kuitenkin oivat puitteet ruoka- ja pitopalvelulle. Osuuskuntatoimijoiden tavoitteena onkin löytää asiasta kiinnostunut yrittäjä tiloihin.

Oma kehittämishanke kyläpalvelukeskuksen ja kylän palveluiden kehittämiseksi koettiin nyt entistä tarpeellisemmaksi. Olemassa olevien palveluiden ja toimijoiden välisen yhteistyön tiivistäminen vaatii aikaa ja resursseja. Alpuan kyläpalvelukeskuksessa on osuuskunnan palveluiden ohella liikunta- ja punttisali, urheilukenttä, kirpputori ja kahvila. Kylällä toimii myös aktiivinen nuorisoseura ja kylä on osa Kinttupolku-vaellusverkostoa. Alpuan eri yhdistysten yhteisen kehittämishankkeen, johon otetaan mukaan myös paikallisia yrittäjiä, valmistelu aloitettiin keväällä 2017. Hankkeelle haetaan rahoitusta eri lähteistä.

Hankkeen aikana on pohdittu kyläpalvelukeskuksen, Kinttupolku-verkoston sekä Erä- ja elämysretket yrityksen yhteistyön mahdollisuuksia. Kesäkuun 2017 alkuun suunniteltu Suomen Luonnon retkeilyverkostolaisten saapuminen Alpuan siirtyi osallistujien vähyden takia myöhemmin sovittavaan ajankohtaan. Verkostolaisten avulla oli tarkoitus testata luonto- ja retkipalveluita ja kehittää niihin liittyviä oheistoimintoja (ruokailu, kuljetus). Yritystoiminnan, kyläpalvelukeskuksen ja Kinttupolku-reitistön nivominen osaksi kylän palvelutoimintaa vaatii vielä mm. yhteisten toimintaperiaatteiden hiomista (kuten koulun vuokrauskäytännöt, yrittäjän toimitilat). Entisen kyläkoulun tilat ja Kinttupolku-reitistö soveltuisivat hyvin mm. lasten teemallisten leirikoulujen järjestämiseen ja erilaiseen kurssitoimintaan.

Kinttupolkureitistöön liittyvien oheispalveluiden, myytävien tuotteiden ja opastustoiminnan ideointi on käynnistetty yhteistyössä Kyläseikkailu Kinttupoluilla -hankkeen kanssa. Ensimmäiseen opaskoulutukseen syksyllä 2017 osallistui toimijoita kahdelta Kinttupolku-kylältä, Kirkonkylältä ja Alpuasta. Kinttupolku-reitistön saamista retkipaikka.fi sivustolle on viety eteenpäin. Etenkin Hirvinevan kierros täyttää vaativampiakin reitistö-kriteerejä. Matkailupalveluiden kehittämistä jatketaan seutukunnallisessa Veden äärellä -hankkeessa.

Alpuan Kinttupolkutoimijat olivat mukana luontoreitistö-kylien yhteistapaamisessa Pohjois-lissä 5.6.2017. Tapaamiseen osallistui toimijoita myös Ruukin ja Markkuun kylistä sekä toimijoita Oulun seudun Leaderin alueen kylistä. Retkeltä saatiin ideoita mm. reitistön opastuksiin, taukopaikkojen rakenteisiin ja maisemanhoitolampaiden käyttöön.

Hanke on toiminut välittäjänä erä- ja elämysretket yrittäjän ja vastaavaa yrittäjyyttä suunnittelevan markkuulaisen toimijan välillä.

Hankkeen case-kohteille ideoitiin räätälöityä eräkummi-koulutusta, joka mahdollistaisi lasten ja nuorten erätoiminnan (kouluvierailut, leirit, kerhot) kehittämisen kylien luontokohteissa. Yhteistä ajankohtaa koulutukselle ei vielä löytynyt.

Syksylle 2017 ideoitua palvelutarvekyselyä Alpuan ja lähialueen kotitalouksille ei toteutettu, koska yhdistysten yhteishanke ei käynnistynyt suunnitellusti. Kyselyn tulokset olisivat palvelleet uuden hankkeen toimintaa. Kylälle on tulossa uusi hyvinvointialan yrittäjä ja yhteistyön käynnistäminen yrittäjän, kylän ja osuuskunnan kesken on tärkeää ennen kyselyn tekoa, jotta kysely palvelisi kaikkia tahoja.

Pirttikosken kyläyhdistys ry, Pyhäjoki

Tavoite: tapahtumatuotannon, senioreiden hyvinvointipalveluiden ja kylätalon toiminnan kehittäminen

Toiminta polkaistiin Pirttikoskella käyntiin yhteistyöverkoston kokoamisella vanhuspalveluiden ideointiin. Kylällä asuu paljon vanhempaa väkeä ja heidän hyvinvoinnista on tärkeä huolehtia. Pirttikosken koululla vietettiin 5.10.2016 vanhusten viikkoa virkistyspäivän merkeissä. Päivä tarjosi kokonaisvaltaisen hyvinvointipaketin, johon sisältyi ruokailua ja kahittelua, verenpaineen ja -sokerin mittausta, tietoa kotihoidon ja senioripassin mahdollisuuksista. Jumppahetki jakoi vinkkejä kotona tehtäviin harjoituksiin.

Varttuneemman väen virkistyspäivään osallistui 80 henkilöä. Osa oli tullut naapurikyliltä asti. Kaikki toimijat lähtivät innolla mukaan toteuttamaan tapahtumaa kyläyhdistyksen kanssa. Mukana olivat kunta ja kyläkoulu, hyvinvointikuntayhtymä ja kunnallinen palvelukeskus sekä paikallisia yrittäjiä (parturi ja jalkahoitaja).

Virkistyspäivän kannustamana kyläyhdistys päätti aloittaa Kyläkamari-toiminnan kyläkoulun kökkätuvalla. Pienimuotoisemmat tapaamiset koettiin sopivammaksi toiminnaksi olemassa oleviin resursseihin nähden kuin suuret tapahtumapäivät. Kyläkamarin ovet avautuivat ensimmäisen kerran tammi-kuussa 2017. Kerran kuukaudessa parin tunnin ajan kahvitellaan ja vaihdetaan kuulumiset. Jokaiselle kerralle ideoidaan oma asiateema. Teemoina on ollut mm. uudet apteekkipalvelut, teatteritoiminta, vapaa-aikapalvelut, koristeiden teko luonnonmateriaaleista ja uuden kylätapahtuman järjestäminen.

Kyläkamarin ovet avautuivat jälleen syksyllä 2017 kesälomatauon jälkeen ja jälleen 9.1.2018. Osallistujia kyläkamariissa on ollut keskimäärin 10-15. Tavoitteena on hankkia siivoustarvikkeita kyläkamarille yhdessä maaseutunaisten kanssa. Koulun lähellä kokoontuu säännöllisesti miesten oma Talliparlamentti. Näiden kahden yhteisöllisen tapaamiskerhon kohtauttaminen esim. yhteisten ruokailujen merkeissä kyläkoulun tiloissa on ollut esillä. Myös Rukoushuone-yhdistyksen toiminnan nivominen kyläkamarin toimintaan on ollut keskusteluissa esillä. Vanhuspalveluiden kehittäminen jatkuu kunnan ja Maaseudun arjen palveluverkosto –hankkeen kanssa. Pirttikosken kyläyhdistys on järjestänyt koululla erilaisia perinteisten työtapojen näytöksiä (mm. karstausta). Keskusteluun on nostettu toiminnallisten perinnepäivien toteuttaminen koulun oppilaille, jos vain tekijät ja yhteinen aikataulu löytyy.

Lepotilassa ollut Pirttikosken Nuorisoseura herätettiin toimintaan loppuvuodesta 2016 pidetyssä yleiskokouksessa. Kylällä koettiin tärkeäksi voimavarojen yhdistäminen ja keskustelua nuorisoseuran liittamisestä osaksi kyläyhdistystä käytiin ahkerasti. Maaliskuussa 2017 nuorisoseuran kiinteistö siirtyi kyläyhdistyksen hallintaan ja nuorisoseura (yhdistys) purettiin 14.2.2018.

Nuorisoseurantalo luo omat lisämahdollisuudet kylän palvelutoimintaan, joskin kiinteistön kunto voi olla rajoittava tekijä (remontoinnin kannattavuus). Seurantalo on koulun läheisyydessä ja isolla tontilla. Valoisa ja avara tila soveltuisi mm. liikuntaan, tanssiin ja teatteritoimintaan sekä varastotilaksi. Nuorisoseuran talolla ja piha-alueella on tehty siistimistöitä ja pidetty mm. avoimet ovet päiviä, jolloin asukkaat ovat voineet käydä kertomassa ideoitaan siitä, mitä nuorisoseuralla voisi tehdä. Talon tilanne on vielä avoinna.

KYLÄKAMARIN OVET AVOINNA

TI 7. HELMIKUUTA 2017

klo 12-14 Pirttikosken koululla (Pirttikoskentie 585)

Pirttikosken kyläyhdistys tarjoaa päiväkahvit Pirttikosken koulun "kökkätuvalla" joka kuukauden ensimmäisenä tiistaina.

Helmikuussa paikalla on Pyhäjoen apteekkari Timo Karhu esittelemässä uutuustuotteita. Maaliskuussa saadaan vinkkejä jalkahoitoon ja huhtikuussa kuullaan harrastaja-teatteritoiminnasta. **Kaikki ikään ja sukupuoleen katsomatta ovat tervetulleita!**

PIRTTIKOSKI

Pirttikosken kyläyhdistys

Kuva oikealla:
Tiina Tirola.

Lisäideoita kyläkamarin toimintaan haettiin Ylivieskan Tuokiotuvalla keväällä 2017. Tuokiotupa pyrkii vahvistamaan ikäihmisten osallistumista, aktiivisuutta ja elämänhallintaa tarjoamalla osallistujille ns. matalankynnyksen tapoja ottaa osaa toimintaan. Tuokiotuvalla järjestetään viikoittain erilaisia tuokioita laulusta ja musiikista liikuntaan ja tapahtumiin. Toiminnan ideat tulevat käyttäjiltä itseltään ja toimintaa vetävät paikalliset vapaaehtoiset. Vapaaehtoisten hyvinvoinnista pidetään huolta järjestämällä heille mm. yhteisiä retkiä.

Kylä järjestää aktiivisesti erilaisia tapahtumia ympäri vuoden. Toukokuussa 2016 järjestettyyn Pirttikoski-pyöräilyyn yritettiin saada tapahtuma-testaajia toisista case-kylistä. Myös uusien tapahtumien kehittäminen on noussut esille (esim. sadonkorjuujuhlan elvyttäminen). Yhdessä kunnan vapaa-aikatoimen kanssa ideoitu tapahtumatuotanto- ja ohjelmapalvelukoulutukset eivät ehtineet toteutua hankkeen aikana. Kylän markkinoinnissa hyödynnetään omaa logoa. Kylän toimijat ovat omatoimisesti kehittäneet alueen reitistöjä (mm. metsälatupohjan kunnostaminen ja moottorikelkkareitistön edistäminen). Lisäksi Pirttikoski osallistuu talkootyöpanoksella Pyhäjoen yhteisen retkeilyreitistön kehittämiseen (mm. pyöräilyreitit ja taukopaikat). Kyläyhdistys ylläpitää lisäksi uimapaikkaa ja kuntosalia.

Pirttikosken kylä on aktiivisesti vienyt eteenpäin yhdistysten ja kylien välistä yhteistyötä oman kunnan sisällä esim. kotouttamisasioiden, kansainvälistymisessä ja vapaa-aikapalveluissa. Tarve kuntakohtaiselle ”kyläasiamiehelle”, joka auttaisi eri yhdistyksiä perustoiminnan kysymyksissä, yhteistyön käynnistämiseksi ja yhteisten kokoontumistilojen etsimisessä ja saamisessa yleishyödylliseen käyttöön, koetaan suureksi. ”Kyläasiamies” -toiminta-ajatusta esiteltiin yhdistysten yhteisessä tapaamisessa huhtikuussa 2017. Asia on edennyt siten, että Pyhäjoen kunta on ottanut tavoitteeksi toiminnan käynnistämisen hankerahoituksella. Pirttikosken kylä palkittiin 2017 Pyhäjoen kunnan Elävät kylät -kilpailussa ykköstilalla aktiivisesta toiminnastaan.

Markkuun seudun kyläyhdistys ry, Tyrnävä

Tavoite: matkailu- ja hyvinvointipalveluiden sekä kyläkoulun palveluiden kehittäminen

Markkuulla keskeinen toiminnan tavoite on kyläkoulun jatkuvuuden turvaaminen. Valtaosa toiminnasta on koulun ja lapsiin sekä lapsiperheisiin liittyvää (tapahtumat, luontopolku, uimaranta ja virkistysalue). Kerhotoiminnalle kylä haki lisävinkkejä Eskolasta 12.11.2016, jossa päivähoidon puolella hyödynnetään mm. kansainvälisiä työvaihtonuria. Lisäksi hanke oli Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n apuna ideoimassa pienkoulujen monikäyttöön pureutuvaa seminaaria keväälle 2017. Kylätoimijoiden voimavaroja on kuitenkin syönyt kyläkoulun viimeaikainen lakkautusuhka.

Sanginsuun kotikoulutoimikunta kävi 11.5.2017 Markkuulla vieraisilla. Tapaamisen aikana vaihdettiin kokemuksia Markkuun monialaisesta oppimiskokonaisuudesta (Viljan tie 2016-2017) ja Sanginsuun iltapäiväkerhotoiminnasta. Kerhotoiminnan kehittämisessä pysyvän rahoituksen puuttuminen koettiin vaikeuttavan toiminnan käynnistämistä. Kerhot pyörivät yhdistysten, vapaaehtoisten ja avustusten varassa. Tapaamisen aikana pohdittiin mm. joukkorahoituskampanjan mahdollisuuksia pieniin kokeiluihin sekä mahdollisuuksia yhteiseen hankkeeseen, jonka avulla kerhotoiminnan kehittämiseen saataisiin lisäresursseja.

Markkuun kylä selvitti mahdollisuuksia luontopainotteisen monitoimikerhon käynnistämiseen ja haki AVI:lta avustusta kerhotoimintaan (palkkaus). Iltapäiväkerhotoiminta käynnistyi elokuussa 2017. Kerhossa on lapsia 5-10 per kerta.

Kuva vasemmalla: Eskolan opintomatkalta tarttui mukaan eväitä mm. työllistämiseen ja kyläpalvelukeskuksen palveluihin. Kuva oikealla: Markkuun ja Oululaisen Sanginsuun verkostoitumispalaverissa aiheena oli lasten kerhotoiminnan järjestämisen yhdistyksen toimesta.

Markkuun malli kouluyhteistyössä on toiminut esimerkkinä mm. Ruukin kyläyhdistyksen toiminnalle kouluyhteistyön kehittämisessä. Markkuun kyläyhdistys on ideoinut uuden oppimiskokonaisuuden kylän tarinoiden, historian ja perinteiden ympärille, jota on toteutettu lukuvuonna 2017-2018.

Markkuun toimijat osallistuivat Mankilassa 19.10.2016 pidettyyn case-kohteiden tapaamiseen. Tapaamiseen osallistui toimijoita myös Ruukista. Tapaamisen tuloksena sovittiin yhteistyön syventämisestä kylämatkailuun liittyen. Kädentaidot, luonto ja kulttuuri ovat aihioita, joista yhteisen MaRuMa-kehittämishankkeen suunnittelu aloitettiin loppuvuodesta 2016. MaRuMan suunnittelua on jatkettu keväällä ja kesällä 2017. Sen ohella, että kullakin kylällä olisi hankkeessa oma kehittämisen painopiste, voisivat yhteistyön kohdat löytyä esim. leirikoulutoiminnan kehittämisestä, ryhmien ohjelmapalveluista, yhteismarkkinoinnista ja kansainvälistymisestä. Elämyksellisyys, itse tekeminen ja pedagogisuus sekä tarinat nähtiin avainasioiksi hanketta suunniteltaessa.

Kuva yllä: Mankilassa tarina sai siivet, kun kolmen kylän kopla ideoi yhteistyön syventämistä kylämatkailun ja yhteisten tapahtumien keinoin.

Kuva vasemmalla: MaRuMa-tapaaminen 18.7.2017. Palaverin lomassa testattiin luontoreitin palveluita.

Markkuun toimijat ovat olleet aktiivisia osallistujia eri koulutuksissa (palvelumuotoilu, tarinallistaminen, tuotteistus, tarinoiden pelillistäminen, kyläopastus, verotus ja työllistäminen). Esim. Rokuan koulutuspäiville (teemana luontoreitistöjen kehittäminen) lokakuussa 2016 osallistui Markkuun ohella case-kohteiden toimijoita mm. Pohjois-listä ja Mäntyranta-Honkalasta. Päivien aikana sovittiin verkostoitumisesta luontoreitistöjä ylläpitävien yhdistysten kesken. Verkoston ensimmäinen tapaaminen pidettiin 5.6.2017 Pohjois-lissä.

Paikalla oli isäntien ja Markkuun ohella väkeä Mäntyranta-Honkalasta (Muhos), Hannuksesta (Kiiminki), Sanginsuusta (Oulu) sekä Ruukista ja Alpuasta. Tapaamisen aikana saatiin tietoa Pohjois-lin kylätoiminnasta, käytännön kokemuksia maiseman-hoitolampaista (vaatimukset, kulut) sekä tutustuttiin Hiastinhaaran luontopolkuun.

Kyläyhdistyksen voimavaroja on kuluneen vuoden aikana sitonut oman investointihankkeen toteuttaminen, jolla kehitetään kyläalueella sijaitsevan luontopolun ja uimapaikan rakenteita sekä laajennetaan latuverkostoa. Valmistuessaan uusitut kohteet tukevat erilaisten hyvinvointiin liittyvien (ohjelma)palveluiden jatkokehittämistä. Markkuun kylältä löytyy monia eri alojen osaajia, jotka ovat kiinnostuneita tarjoamaan asiantuntijuuttaan hyvinvointipalveluiden kehittämisen eteen (mm. hevosala, kasvit ja sienet, maatilat). Kylän kehittämä ja käyttöönottamana Monien mahdollisuuksien Markkuu -brändi soveltuu hyvin hyvinvointipalveluiden kuin maaseutuasumisen markkinointiin.

Parhaan toimintamallin (yhdistys, osuuskunta vai yritys) selvittäminen palvelutuotantoon on ollut yksi hankkeen tehtävistä. Markkuun toimijat kävivät marraskuussa 2016 tutustumassa Alpuan ja Eskolaan, joissa palveluita pyöritetään osuuskunnan ja osakeyhtiön kautta. Samalla verkostoiduttiin Haapajärven osuuskunta Kaiun toimijoiden kanssa. Osuuskuntatoiminnan perusteista kertovaan koulutukseen 24.1.2017 osallistui 15 kylätoimijaa. Ainakaan toistaiseksi osuuskuntaa ei perusteta, vaan toiminnan pyörittämistä jatketaan yhdistyksen voimin.

Helmi-maaliskuussa 2017 toteutettiin sähköinen palvelukysely, jolla kartoitettiin palvelutarpeita ja mahdollisia uusia palveluiden tuottajia. Vastauksia kyselyyn saatiin lähes 50. Tulosten perusteella erilaiset tapahtumat, retki- ja virkistystoiminta sekä kerhot ja kurssit ovat palveluita, joita kylältä toivotaan saatavan. Koulun hyödyntäminen esim. kesäisenä leirikoulupaikkana ja kerhotoiminnan kehittäminen nousivat vastauksissa esille. Palveluiden tuottamisesta (mm. ohjelmapalvelut) oli muutamia kiinnostuneita. Vastausten pohjalta päätettiin järjestää tulevana syksynä vähintään yksi kokeilupäivä, jolla testataan retkeilyyn ja hyvinvointiin liittyviä palveluita.

Terveys- ja hyvinvointipainotteisiin ohjelmapalveluihin liittyen toteutettiin elokuussa 2017 Markkuu Moves -tapahtuma. Tapahtumassa oli mahdollisuus testata erilaisia luonnossa liikkumisen muotoja ja maistella luonnon raaka-aineista tehtyä superfoodia. Kokeilupäivä toteutettiin monen toimijan yhteistyönä: kyläyhdistys, urheiluseurat, SPR ja kunnan liikuntatoimi. Mukaan saatiin myös kempeleläinen ja muhoslainen yrittäjä, jotka tarjoavat Fitness- ja aktiviteettipalveluita. Päivästä saadut hyvät kokemukset ja palaute innostavat kehittämään luontoon liittyviä ohjelmapalveluita eteenpäin.

Kylätoimijat ovat järjestäneet omatoimisesti ohjattuja retkeilypäiviä (sienestys, retki haltijapuulle) ja osallistuneet kyläoppaiden koulutuspäivään. Tarinoiden keruu opaspalveluiden tueksi käynnistettiin marraskuussa 2017 tarina-bufettien voimin. Palveluista tiedottaminen toimii esimerkinomaista tässä kylässä. Markkuulla on käytössä kaikki keskeiset some-kanavat (fb, insta, twitter).

Markkuu Moves -tapahtuma kokosi reilut 200 kävijää Rauhionojan Rivieralle 12.8.2017. Päivän aikana oli mahdollisuus testata läskipyöräilyä, sup-lautailua, melontaa, cooper-kuntoilua metsämaastossa, suunnistusta, erilaisia jumppia rantahietikolla, lämärilaukauksia pallolla, frisbeegolfia ja maistella mm. nokkossipsejä ja mesiangervoteetä. Nuotiokyselyn tuloksena tapahtuma kiinnosti myös naapurikuntalaisia.

Ruukin kyläyhdistys ry, Siikajoki

Tavoite: Kreivinsaaren kehittäminen toiminnallisena olohuoneena ja kulttuuripalveluiden kehittäminen

Ruukin kyläyhdistys hallinnoi Siikajoen keskustassa sijaitsevaa Kreivinsaarta. Yhdistyksen tavoitteena on kehittää saaresta eri yhdistysten yhteinen toiminnallinen paikka. Hanke on auttanut toimijoiden sitouttamisessa tuottamaan pysyvää toimintaa saarella. Saaren toimintaan ovat sitoutuneet kyläyhdistyksen ohella näyttämöyhdistys, eläkeyhdistys, 4h-yhdistys, seurakunta ja kunta. Yksi mielenkiintoisimmista kokeiluista ovat olleet kamariteatteri-esitykset Kreivinsaarella kevättalvella 2017 ja 2018.

Hanke on avustanut Kreivinsaaren rakennusten korjaamisen ja piha-alueen kunnostamisen suunnittelussa. Korjaamisen ja uuden rakentamisen suunnittelussa on lähtökohtana ollut tilojen käyttötarkoitus (kerhotoiminta, kurssit, pienet juhlat). Kahden hankkeen yhteistyönä on työstyetty saarelle vuokraus- ja järjestyssääntöjä. Rakennusten kunnostusaikeissa otettiin askel eteenpäin marraskuussa 2016, kun rakennuksia tutkailtiin yhdessä Pohjois-Pohjanmaan museon korjausrakentamisen asiantuntijoiden kanssa ja

mietittiin rakennusten kunnostustarpeita ja -mahdollisuuksia. Kyläyhdistys on laatinut kunnalle anomuksen rakennusten peruskunnossapidosta ja -korjauksista toimintaa vastaaviksi.

Kulttuuriperinnön tuotteistaminen ja perinteistä kumpuavien palveluiden työstäminen on ollut kehittämisen keskiössä. Palveluiden ja tuotteiden ideoinnissa on ollut apuna verkostoituminen Oulaisten ja Utajärven kotiseutuyhdistysten kanssa. Jo ensimmäisellä tapaamisella marraskuussa 2016 sovittiin yhteisen kirjelmän teosta kuntien sivistystoimille perinteen hyödyntämisestä osana koulutyötä. Kotiseutumuseot ja muut yhdistysten hallinnoimat kulttuurihistorialliset kohteet tarjoavat vaihtoehtoon perinteiselle oppimisympäristölle. Markkuun kyläkoulun monialainen Viljan tie - oppimiskokonaisuus sekä Oulaisten kokemukset toimivat yhteisen ajatuksen lähtökohtana.

Ruukin koulun kanssa sovittiin toiminnallisen perinnepäivän järjestämisestä Kreivinsaarella 5-6. luokkaisille syksyllä 2017. Päivän tarkoituksena oli luoda toimintamallia siihen, miten kyläyhdistys voi opettaa paikallishistoriaa koulun kanssa yhdessä. Potaska-päivään osallistui 60 lasta. Koulun kanssa pidetyn palautepalaveri tuloksena tapahtuma jatkuu syksyllä 2018. Uutena kohderyhmänä mukaan tulevat esikoululaiset. Perinne-kasvatus on saamassa myös virallisen aseman kunnan kulttuurikasvatus-suunnitelmassa.

Potaska-päivässä 17.8.2017 oppilaat saivat tietoa alueen teollisesta historiasta, "potaskan" puhumisen merkityksestä, valmivat saippuaa ja osallistuivat perinteiseen pyykkihetkeen. Kuva: Harri Kontio.

Ruukki-Oulainen-Utajärvi verkostotapaamisia jatkettiin vuonna 2017. Tapaamisten aikana on työstetty kylä kiertävän yhteisöllisen näyttelyn järjestämistä, perinnekohteiden avoimet ovet tapahtuman järjestämistä sekä kylä yhdistävän historian tuotteistamis-hankkeen toteuttamista. Hankkeille on etsitty myös rahoitus-mahdollisuuksia. Kolmen yhdistyksen yhteinen historia-hanke konkretisoitui, kun alkuvuodesta 2018 Museovirastolta haettiin rahoitusta yhteisen Aikamatka-hankkeen toteuttamiseen. Kolmen kylän kesken on sovittu lisäksi yhteisen taitajapankin kokoamisesta (perinne-asiantuntijat).

Ruukin ja Utajärven toimijat kävivät tutustumassa Kattilakosken kulttuuriosuuskunnan toimintaan 23.11.2017. Kärämäeltä saatiin vinkkejä mm. tapahtumien tuottamiseen osuuskunnan kautta. Samalla ideoitiin historian pelillistämistä. Kreivinsaaren tarinan ja hahmojen kehittelyyn saatiin lisäpotkua hankkeen järjestämästä Tarinasta tuotteeksi koulutuksesta 10.-1.2.2017. Kyläyhdistys käynnisti omana työnä tarinatyöpajat maaliskuussa 2018. Tarinoiden keruu ja osallistuminen opaskoulutukseen palvelee sekä uutta Aikamatka-hanketta että kyläyhdistyksen jo toteuttamin draamallisten opastusten kehittämistä.

Kreivinsaaren yhdistystoimijat ovat hakenet yhteistyökumppaneita aktiivisesti. Mankilan ja Markkuun kanssa on aloitettu yhteisen kylämatkailun kehittämishankkeen ideointi. Ylivieskan Tuokiotuvalta on haettu ideoita senioreiden toiminnan monipuolistamiseen ja yhteisöllinen olohuone toimintamalliin. Eläkeyhdistyksen ja kyläyhdistyksen kanssa toteutettiin yhteinen varttuneemman väen virkistyspäivä 22.8.2017. Kokeilupäivään osallistuivat myös kunta, hyvinvointi-kuntayhtymä ja seurakunta. Päivä tarjosi yhteisen ruokailun, kahvittelun ja yhdessäolon ohella terveystietoa ja verenpaineen mittausta. Päivään osallistui 30 senioria ja jatkoa suunnitellaan. Myös neulekahvila suunnitellaan eläkeläisten kanssa.

Varttuneemman väen virkistyspäivä tarjosi terveystiedon ja ruokailun ohella hauskaa yhdessäoloa – nännikumin ja kettingin heitosta tarkkuuskävelyyn. Kuva: Harri Kontio.

Eskolan ja Alpuan kyläpalvelukeskuksista haettiin ideoita kylätoimiston perustamiseen Kreivinsaareen ja työllistämiseen. Reitistötoimijoiden kanssa verkostoitumalla on saatu ideoita kulttuurireitistön ja Siikajoen kylä yhdistävän Pirtureitistön kehittelyyn sekä maisemanhoitolampaiden käyttöön. Haapavedelle ja Piippolaan suuntautuneelta opintomatkalta 17.6.2017 saatiin tietoa kulttuuripalveluiden tuottamisesta, maisemapuutarhan rakentamisesta Kreivinsaareen vierailukohteeksi sekä asukastupatoiminnan mahdollisuuksista (paikallisten tuotteiden myymälä, kirpputoritoiminta, työllistäminen, pop-up yrittäjyyden tukeminen).

Kuva yllä: Oulaisten perinnekeskuksessa syntyi 2.5.2017 ajatus tervan poltosta Kreivinsaareen. Samalla reissulla tutustuttiin myös Penttilän taloon, joka on kunnostettu "yhdistysten taloksi".

Kuva alla: Kulttuurikeskus Kirnussa tarkentui ruukkilaisten toimijoiden ajatus teatteripaketin kehittämisestä ja myymisestä kulttuurilava-hankkeen valmistuttua.

Lumijoen nuorisoseura, Lumijoki

Tavoite: seurantaloon käytön ja markkinoinnin kehittäminen, lasten ja nuorten toiminnan kehittäminen

Uusien toimijoiden saaminen mukaan kehittämiseen nousi Lumijoella tärkeimmäksi asiaksi ja haasteeksi. Yhteisöllisyyden vahvistamiseksi nuorisoseuran kanssa ideoitiin oma alahanke Nouseva Rannikkoseudun teemahankkeeseen. Hankkeessa toteutetaan yhteisöllinen taideteos seurantaloon piha-alueelle. Hankkeen kautta kylä on verkostoinut Mankilan käsityötaitajien kanssa. Yhteisöllinen taideteos (lintu ja joki) julkaistiin toukokuussa 2017. Taideteoksen tekemistä jatketaan kesällä 2018.

Seurantalo on etenkin kesäaikaan vilkkaassa juhla- ja tapahtumakäytössä. Rakennuksen kunnostaminen (vesikatto ja ikkunat) on aloitettu kotiseutuliiton avustuksella, mutta sisätilojen saaminen tehokkaampaan käyttöön vaatii tarkempaa suunnittelua ja hankkeistamista. Seurantaloon tilojen käyttö- ja kunnostussuunnitelmien tekeminen tulee ajankohtaiseksi hankkeistamisen yhteydessä.

Piha-alue on myös osin hyödyntämätön. Tilojen ja pihan suunnittelu lasten ja nuorten näkökulmasta on aloitettu. Toden teolla tilojen käytön ja kunnostuksen ideointiin sekä markkinointiin paneudutaan, kun nuorisoseura saa valmiiksi käynnissä olevat hankkeet. Seurantaloon markkinoinnin kehittämistä tukevat syksyllä 2016 avatut facebook-sivut. Kotisivujen suunnittelu aloitettiin kevään 2017 aikana.

Haasteellista palveluiden kehittämisessä on ollut aktiivisten toimijoiden vähyys. Käynnissä olevat hankkeet ja seurantaloon remontit ovat sitoneet yhdistyksen voimavarat lähes täysin. Suunnitelmissa olleet lasten ja nuorten toiminnallinen kokeilupäivä sekä kyläturvallisuus-päivän järjestäminen siirtyivät myöhempään ajankohtaan. Yhdistyksen kannustamista palvelukokeiluiden toteuttamiseen jatketaan.

Kuva yllä: Ympäristötaideteoksen ideointi polkaistiin käyntiin 19.4.2017 seurantalolla pidetyssä ideariihessä. Teoksen tekeminen jatkuu yhä.

Kuva alla: Lumijoen edustaja oli mukana tutustumassa Ylivieskan Tuokiotuvan toimintaan huhtikuussa 2017 Kuva: Asko Eerola.

YHTEISTYÖ JA CASE-KOhteiden VERKOSTOITUMINEN

Hanke on tehnyt tiivistä yhteistyötä Pohjois-Pohjanmaan muiden Leader-ryhmien Palveluportaat -hankkeen kanssa. Hanketoimijat ovat tavanneet säännöllisesti miettimään yhteistä toimintaa. Yhteistyö on käynnistetty Lapin Liiton hallinnoiman Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen kanssa, johon Pyhäjoki ja Siikajoki lähtivät pilotteina mukaan sekä Raahen seudun Veden äärellä matkailuhankkeen kanssa. Lisäksi hanke toimi yhdessä case-kohteiden omien kehittämishankkeiden kanssa (Kreivinsaari – unohdetusta saaresta Siikajoen helmeksi, Mahdollisuuksien Markkuu ja Kyläseikkailu Kinttupoluilla -hankkeet). Kaikissa näissä hankkeissa tavoitteena on palveluiden kehittäminen ja monipuolistaminen. Kaikilla case-kylillä oli oma alahanke Norsun Rannikkoseudulla tapahtuu -teemahankkeessa.

Case-kylät ovat toteuttaneet Nouseva Rannikkoseudun Yhteisö Leader-hankkeita (tuki max 500 euroa) kylän palveluiden parantamiseksi. Alpualla on hankittu tarvikkeita kylätoimistoon ja kyläruokalaan sekä pihalle frisbeegolf-koreja, Pirttikoskella on kunnostettu kylän kuntosalia ja uimapaikkaa, Markkuulla on hankittu kylän esittelyyn roll-uppeja ja kunnostettu uimapaikkaa, Ruukissa on tehty vanhan ajan myyntikatoksia ja Lumijoella on kunnostettu seurantalons piha-alue ja hankittu grilli katoksineen.

Case-kohteiden keskinäiseen verkostoitumiseen koko maakunnan tasolla on panostettu koko hankkeen ajan. Vertaistukiverkostojen luominen helpottaa hyvien käytänteiden vaihtamista suoraan paikallistoimijoiden kesken ilman turhia välikäsiä. **Verkostojen luominen on osoittautunut yhdeksi hankkeen parhaista käytännöistä.**

Yhteistyökumppanuuksia on luotu seuraavien case-kohteiden välille (suluissa kehittämisen teema):

- Markkuu, Alpu ja Eskola (Kannus) (kyläpalvelukeskus)
- Ruukki, Markkuu ja Mankila (Siikalatva) (kylämatkailu)
- Ruukki, Oulainen ja Utajärvi (perinne osana koulutyötä, yhteisölliset näyttelyt)
- Markkuu ja Sanginsuu (Oulu) (kerhotoiminta)
- Pirttikoski, Ruukki, Lumijoki ja Ylivieskan Tuokiotupa (senioreiden virkistystoiminta)
- Ruukki, Alpu, Markkuu, Pohjois-li, Hannus (Kiiminki), Mäntyranta-Honkala (Muhos) ja Sanginsuu (luontoreitistöt)
- Alpu, Markkuu, Ruukki, Utajärvi ja Oulainen (opastointi)

Verkostojen kautta on syntynyt uusia avauksia kyläpalveluiden kehittämiseen ja yhteisten hankkeiden käynnistämiseen. Verkostot jäivät myös toimintaan hankkeen päättyttyä. Jatkossa etenkin osuuskuntatoimijoiden verkoston kehittäminen on tärkeää, koska palveluiden liiketoiminnallisempi tuottaminen vaatii paljon tietoa työllistamisestä, verotuksesta ja lainsäädännöstä. Myös palveluiden markkinoinnin on oltava tehokasta. Vertaistukiverkosto palvelutoiminnassa on tärkeää.

TOIMINTAMALLI, OHJEKORTIT JA SÄHKÖINEN PALVELUKARTTA

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli **toimintamallin luominen yhteisöllisten palveluiden tuottamiseen.**

Toimintamallin tarkoituksena on toimia ohjeistuksena palvelutoimintaa miettiville ja käynnistävälle yhdistyksille. Toimintamallia työstettiin yhteistyössä case-kohteiden ja Palveluportaat-hankkeen kanssa.

Palveluiden kehittäminen on jatkuva oppimisprosessi, jossa onnistumiset ja takapakit vuorottelevat. Palvelut eivät synny hetkessä, vaan toiminta etenee pienin askelin ja rohkeasti kokeilemalla ja testaamalla. Selkeä visio ja kehittämisen päämäärä helpottaa tavoitteeseen pääsemistä. Palvelutoiminnasta on tehtävä aina oman alueen näköistä. Ideoita voi ja kannattaa hakea naapurista ja kannattaa etsiä kehittämiseen yhteistyökumppaneita ja verkostoja, mutta jos toiminta ei pohjaa omiin vahvuuksiin ja resursseihin, eikä palvelutoiminnan ansaintalogiikkaa ole mietitty, ei lopputulema ole pitkällä aikavälillä kestävä. Talkoovoimalla asioissa päästään alkuun, mutta vapaaehtoisten voimavarat ovat usein rajalliset. Mitä laajempaa palvelutoimintaa harjoitetaan, sitä enemmän on oltava sitoutuneita toimijoita ja sitä eriytetypmää palvelutoiminta on perinteisestä yhdistystoiminnasta. *Ohjeellinen toimintamalli on esitetty seuraavalla sivulla.*

YHTEISÖT PALVELUIDEN TUOTTAJINA

OSUUSKUNTATOIMINTA, YHTEISKUNNALLINEN YRITYS.

Toiminnalla on selkeä tavoite, palvelut ovat analyysoituja, toiminta yrittäjämäistä ja ansaintalogiikka on mietittyä.

TIENNÄYTTÄJÄT

I-tason yhdistykset

Yhdistys harjoittaa palvelutoimintaa esim. kyläpalvelukeskuksessa. Toiminta työllistää ainakin osa-aikaisesti ja toiminta on vakiintunutta. Toimintaa halutaan laajentaa ja monipuolistaa kehittämällä uusia tuotteita ja palveluita.

AKTIIVI-KOKEILIJAT

II-tason yhdistykset

Yhdistyksillä on tiedossa kohde, johon palveluita halutaan suunnitella. Tai yhdistys haluaa kehittää jo aloitettua, mutta vielä pienimuotoista toimintaa eteenpäin.

EHKÄ-TOIMUAT

III-tason yhdistykset

Yhdistyksellä on päivitetty kylä/toimintasuunnitelma ja kiinnostusta palveluiden tuottamiseen. Toimijoiden osaamisessa on aukkoja.

Yhdistyksillä on mahdollisuus nousta ylöspäin pyramidissa ja kehittää palvelutoimintaa askel kerrallaan. Stepit ovat ohjeellisia ja suuntaa antavia. Pääsääntönä on kehittää palvelutoiminnasta oman näköistä, resurssihin ja tarpeisiin sopivaa. Epäonnistuminen palvelukokeiluissa on sallittua, mutta ilman sitoutumista ja kovaa työtä ei synny kestäviä ja tuottavia palveluita, jotka eivät perustu pelkkään talkootyöhön. Palveluiden kehittäminen on jatkuva oppimisprosessi.

Toimenpiteitä:

- Yhteistyöverkojen syventäminen (vertaistuki)
- Sopimuksellisuusajattelun vahvistaminen (kunta yhteistyökumppanina)
- Yrittäjäkumppanien etsiminen
- Palveluiden paketoiminen yhdistys-yritys-toimiala rajoista riippumatta
- Uusien palveluiden ja kohderyhmien etsiminen
- Ideoiden testaaminen (palvelukokeilut, kampanjat)
- Toimijoiden osaamisen lisääminen
 - o erikoisosaaminen toimialaan liittyen (esim. omavalvontasuunnitelma)
 - o lainsäädäntö ja lupa-asiat
 - o sopimuskäytännöt
 - o palvelumuotoilu ja hinnoittelu
 - o markkinointi ja brändäys
 - o liiketoimintasuunnittelu
 - o alv-velvollisuus

On ainakin oltava kunnossa ennen siirtymistä seuraavaan vaiheeseen:

- Liiketoimintasuunnitelma – tavoitteellinen ansaintalogiikka palvelun takana
- Palvelutoiminta on eriytetty yhdistystoiminnasta
- Tuotekortit palveluista hinta- ja yhteystietoineen
- Markkinointi- ja viestintäsuunnitelma
- Markkinointikanavat tehokkaassa käytössä (www, fb, youtube, insta)
- Logo

Kehittämistoimenpiteitä:

- Palveluidean alkukehittäminen (mitä – kenellä – missä)
- Toimintamallien luominen
- Yhteistyöverkostojen ja -kumppaneiden kartoittaminen
- Yhteistyösopimusten tekeminen
- Ideoiden testaaminen (palvelukokeilut, kampanjat)
- Toteutuksen kustannuksien laskeminen (esim. palvelukokeilun jälkeen)
- Toimijoiden osaamisen lisääminen
 - o työllistäminen ja palkkaus
 - o kirjanpito ja verotus
 - o viestintä (yhtenäisen ilmeen luominen)
 - o "perus-passit" (mm. hygienia, EA, järjestyksenvalvonta)
 - o tarinallistaminen ja tuotteistaminen
- Toimintaa tukevien selvitysten käynnistäminen (esim. hyvinvointisuunnitelma, kyläalojen esteettömyys- ja turvallisuus-kartoitus, pihasuunnitelma)
- Toimintapuitteiden kehittäminen (hankkeistus, kehittäminen ja investoinnit)

On ainakin oltava kunnossa ennen siirtymistä seuraavaan vaiheeseen:

- Yhdistyksellä on näkemys toimintamallista
- Selkeä sisäinen vastuunjako (yhdistystoiminta ja palveluiden kehittäminen)
- Palvelua on kokeiltu testiryhmillä
- Palvelun tuottamisen realismi on selvillä (resurssit, hinta, pot. asiakkaat)

Kehittämistoimenpiteet:

- Omien palvelumahdollisuuksien ja tarpeiden kartoittaminen (kyselyt)
- Osaamisen vahvistaminen (koulutukset)
 - o yhdistys- ja elinkeinotoiminnan erot ja hyödyt
 - o varainhankinta ja taloushallinto
 - o viestintä (mm. nettisivut, some)

On ainakin oltava kunnossa ennen siirtymistä seuraavaan vaiheeseen:

- Yhdistyksellä on ajantasaiset kotisivut
- Yhdistys käyttää eri tiedotuskanavia (netti, fb, sp-listat, kyläkirje)
- Yhdistys on tietoinen omista vahvuuksista ja mahdollisuuksista
- Yhdistyksellä on Y-tunnus

Kaikki yhdistykset – perusyhdistystoiminta on näille yhdistyksille riittävää (vuosikokoukset, tapahtumat, retket jne.). Toimintaa leimaa yhdessä oleminen ja toiminnasta saatu voitto käytetään yhteiseen toimintaan.

[illegible]

KOULUTUKSET JA OPINTORETKET

Hankkeen aikana järjestettiin erilaisia opintomatkoja ja koulutuksia.

Hanke on järjestänyt seuraavat koulutukset:

- 21.4.2016 Mailchimp -sähköisen jäsenkirjeen perusteet, Ruukki (osallistujia 9)
- 28.6.2016 Palveluusuuskunnan perustaminen, Alpuu (osallistujia 18)
- 10.-11.2.2017 Tarinasta Tuotteeksi, Siikajoki (osallistujia 44) *
- 24.1.2017 Monien mahdollisuuksien uusuukunta, Markkuu (osallistujia 15) **
- 25.4.2017 Yhdistyksen verotus, Ylivieska (osallistujia 22) **
- 23.9.2017 Sinustako kyläopas? -koulutus, Oulainen (osallistujia 8) **

* yhdessä Palveluportaat ja Viesti -hankkeiden sekä Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n kanssa

** yhdessä Palveluportaat-hankkeen kanssa

Lisäksi case-kohteiden toimijoita on osallistunut muiden hankkeiden järjestämiin koulutuksiin:

- 21.9.2016 Yhteisöllinen palvelutuotanto, Kannus (osallistujia 6, Alpuasta ja Lumijoenlta)
- 27.9.2016 Markkinointi-iltamat, Raahe (osallistujia 5, Alpuasta)
- 4.10.2016 Palvelumuotoilun perusteet ja palvelupolku, Liminka (osallistujia 2, Markkuulta)
- 12.-13.10.2016 Luonnosta liiketoimintaa ja hyvinvointia, Rokua (osallistujia 1, Markkuulta)
- 22.5.2017 Yhdistys työllistäjänä, Kempele (osallistujia 4, Markkuulta ja Alpuasta)
- 29.1.2018 Tarinat peliin -työpaja (pelillistäminen), Oulu (osallistujia 2, Markkuu)
- 6.2.2018 Tarinat peliin -työpaja (tarinallistaminen), Oulu (osallistujia 2, Markkuu)

Kuva: Harri Kontio

Toimijoiden ohjaaminen muiden hankkeiden järjestämiin koulutuksiin on ollut hyvä toimintatapa, jolla osaamista on saatu alueelle laajemmin ja hankkeen resursseja on säästynyt muuhun toimintaan. Hanke on maksanut osallistujille tarvittaessa matkat ja majoituksen.

Kyläopas-koulutuksen järjestämisestä neuvoteltiin aluksi Haapaveden ammattioppilaitoksen ja sitten Haapaveden opiston kanssa. Koulutustarpeesta vinkattiin myös Raahe-opistolle, joka otti opaskoulutuksen lukukauden 2017-2018 ohjelmistoon. Hankkeen oma kyläopas-koulutus toteutettiin syksyllä 2017. Koulutukseen osallistui toimijoita Alpuasta, Vihannin Kirkonkylältä, Markkuulta, Ruukista ja Utajärveltä. Koulutus koettiin hyväksi johdannoksi opastuksen perusteisiin. Lisäkoulutusta esiintymistekniikkaan, esitysmateriaalin työstämiseen, ryhmän vetämiseen ja rooli-opastukseen toivottiin.

Yleinen palaute koulutuksista on ollut hyvä. Aikaa sisällön tuottamiseen pitäisi koulutusten yhteydessä kuitenkin olla enemmän. Esimerkiksi tarinasta tuotteeksi koulutus olisi voinut olla pidempi (2 viikonloppua).

Hankkeen työntekijä on osallistunut seuraaviin koulutuksiin:

- 11.10.2016 yhdistys työnantajana (Raahe)
- 9.11.2016 palvelumuotoilu (Oulu)
- 24.1.2017 asiakaskohtaamisen kanavien kehittäminen (Oulu)
- 15.3.2017 osuuskuntatoiminta (Ylivieska)
- 18.5.2017 videoiden hyödyntäminen markkinoinnissa (Liminka)
- 15.9.2017 Palveluportaat-hankkeen innovaatiopäivät (Pikku-Syöte)
- 29.9.2017 Kulttuurimatkailu (Oulu)
- 1.11.2017 Valtakunnalliset koordinaatiohankkeet -webinaari
- 14.-15.11.2017 Outdoors Finland -webinaari
- 16.11.2017 Tukea ja tehoa työllistämiseen -webinaari
- 8.1.2018 Kulttuurikasvatussuunnitelma (Oulainen)

Hanke on järjestänyt seuraavat opintoretket:

- 31.8.2016 Bioenergiaa ja kylien palveluita (osallistujia 23), yhteistyössä Älykäs ja energiatehokas maaseutu -hankkeen kanssa
- 10.-11.9.2016 Lokaali-valtakunnalliset kyläpäivät Heinolassa (6 osallistujaa Norsun alueelta), yhteistyössä Palveluportaat ja Kylillä kelpaa -hankkeiden kanssa
- 19.10.2016 Lähde tarinoiden Mankilaan (osallistujia 15)
- 12.11.2016 Näe ja koe monien palveluiden Eskola (osallistujia 12)
- 17.6.2017 Kulttuuria, historiallinen puutarha ja yhteisöllinen tupa Haapavedelle ja Piippolaan (osallistujia 8)
- 17.-19.11.2017 opintomatka Hämeen ja satakunnan kyliin (osallistujia 18), yhteistyössä Palveluportaat-hankkeen kanssa

Valtakunnalliseen Avoimet kylät kampanjaan osallistuivat 2017 ja 2018 Ruukki, Markkuu ja Alpua.

Palvelevat kylät ja Palveluportaat -hankkeiden yhteinen päätösseminaari pidettiin 17.2.2018 Kempeleen Vihiluodossa. Alkujaan 2-päiväiseksi ideoitu verkostotapaaminen lyhentyi yhteen päivään. Case-kohteiden esittämän toiveen pohjalta päätöstapaaminen pidettiin vapaamuotoisena, keskustelevana ja huomiota kiinnitettiin erityisesti yhdistystoiminnassa jaksamiseen. Sound & Silence -yrityksen johdolla pohdittiin ja harjoiteltiin, miten luonnosta voi ammentaa voimaa omaan toimintaan. Kylä- ja palvelukehittämisen haasteita purettiin auki kodalla elävän tulen ääressä.

Palveluportaajat ja Palvelevat kylät -hankkeet järjestivät yhteisen opintomatkan Hämeen ja Satakunnan sydämeen syksyllä 2017. Opintomatkalta haettiin uusia malleja ja ideoita omien yhdistysten palvelutuotantoon. Killinkosken ja Leineperin matkailupalvelut sekä Räsöön yhteisöllisyys ja Lantulan idearikkaus tekivät osallistujiin vaikutuksen ja jättivät monelle kipinöitä ajatuksiin hautumaan. Retkelle osallistui 18 toimijaa ja 4 hankevetäjää ympäri Pohjois-Pohjanmaata.

Keski-Suomen kylätoimijoita ja hankevetäjiä kävi tutustumassa Palvelevat kylät -hankkeen toimintaan 13.1.2018. Alpualla ja Markkuulla kylätoiminnasta kuultiin kyläläisten itsensä kertomana. Muista kylistä hankevetäjä Nina Kurunlahti kertoi bussimatkalla.

Hankkeen työntekijä on osallistunut Nouseva Rannikkoseudun järjestämälle, Eurajoelle suuntautuneelle opintomatkalle 9.-11.6.2016. Opintomatkalla tutustuttiin mm. kulttuurimatkailun tuotteistamiseen, tiedottamiseen ja verkostomaiseen toimintaan. Hanketyöntekijä oli mukana Rieska-Leaderin järjestämällä Pohjois-Ruotsiin suuntautuneella opintomatkalla 1.-3.12.2016. Matkalla tutustuttiin mm. kyläpalvelukeskuksien (Service Punkt) ja matkailukohteiden toimintaan sekä verkostoiduttiin virolaisten Leader-toimijoiden kanssa.

Hanketyöntekijä on osallistunut Tampereella Kyläasianneuvottelupäiville 15.-16.12.2016, hanketoimijapäiville Torniossa 12.-13.1.2017 sekä Leppävirralla pidettyyn Maaseutututkijatapaamiseen ja Maaseutuparlamenttiin 31.8.-3.9.2017. Lisäksi työntekijä on osallistunut valtakunnallisiin ja maakunnallisiin Leader-tapaamisiin.

MUU TOIMINTA

Ennen case-kohteiden valintaa hankkeen työntekijä oli mukana laatimassa esitystä Siika-Pyhäjokiliiton toiminnan lopettamiseen liittyvistä jatkotoimenpiteistä. Työryhmän esitys Liiton varojen ohjaamisesta yleishyödylliseen rahastoon, josta voidaan myöntää rahoitusta esim. hankkeiden valmisteluun, hankkeiden yksityisrahoitukseen sekä hankkeiden toteuttamisen aikaiseen väliaikaisrahoitukseen palvelisi toteutuessaan laajasti yhteisöllisten palveluiden tuottamista. Loppuvuodesta 2017 tulleen tiedon mukaan liitto lakkautetaan ja varat siirtyvät kuntiin.

Hankkeen aikana käynnistettiin kuntakohtaisia kehittämistoimia, joilla tuetaan pitkällä aikavälillä yhdistysten yhteistyötä mm. palvelutuotannossa. Siikajoella 28.4.2016 pidetyssä yhdistysten tapaamisessa asialistalla oli yhteisen tapahtumatuotannon edistäminen ja kyläneuvosto-toiminnan käynnistäminen. Siikajoen yhdistysten yhteistä kehittämishanketta (Palvelupaja-hanke) on viety eteenpäin kyläiltojen ja kuntaneuvottelujen kautta. Hankkeelle saatiin Leader-rahoituspäätös kesällä 2017 ja Siikajoen kunta käynnisti hankkeen keväällä 2018.

Yhdistysten yhteistyöhankkeita on pohdittu myös Pyhäjoella (kansainvälistyminen, yhteisölliset tilat), Alpuassa (palveluiden kehittämishanke) ja Raahessa (tiedotus, kyläpalveluiden kehittäminen, lähidemokratia). Hanketyöntekijä on ollut mukana 4H-liiton Tukea ja tehoa järjestöjen työllistämiseen -hankkeen tapaamisissa, joissa on työstyetty nuorten yrittäjyyshanketta Lumijoki, Liminka, Tyrnävä, Kempele ja Muhos alueelle.

Tyrnävällä 3.5.2016 pidetyssä verkostoitumisillassa pääpaino oli uusien hankkeiden käynnistämisessä ja työllistämiseen kannustamisessa yli kylä- ja yhdistysrajojen. Myös Tyrnävällä tuli esille kyläneuvoston käynnistäminen. Syksyille 2016 suunniteltu yhdistystapaaminen jouduttiin siirtämään päällekkäisyyksien takia. Yhdistysten ja kunnan välisen yhteistyön kehittämisen vastuuta siirrettiin loppuvuonna 2017 Pohjois-Pohjanmaan järjestö rakenne 2.0 -hankkeelle, joka on järjestänyt yhdistystapaamisia kaikissa Norsun toimialueen kunnissa.

TIEDOTTAMINEN

Palvelevat kylät -hankkeen oma alasivu avattiin Nouseva Rannikkoseudun kotisivuille heti hankkeen alkaessa. Hankkeen tapahtumista on tiedotettu Norsun facebook-sivun ja jäsentiedotteen, kuntatiedotteiden ja hanke-esitteen kautta sekä osallistumalla tapahtumiin ja kokouksiin. Hankkeesta on tehty 6 mediatiedotetta ja lehtijuttu mm. Kalevan Yhteisö-palstalle Pirttikosken kokeilupäivästä. Hanke ja kokeilupäivät, ovat saaneet hyvin näkyvyyttä paikallisessa mediassa, maakunnan päälehdessä ja radiossa.

ONNISTUMISIA

- uusia yhteisöllisesti tuotettuja palveluita 8 (toiminta jatkuu ja sitä kehitetään eteenpäin)
 - o Alpualla osk Harjun LähiVoima ja sen alapalvelut kyläruokala (ja päiväkotia ja kotiapupalvelu)
 - o Pirttikoskella Kyläkamari
 - o Ruukissa toiminnallinen perinnepäivä ja senioreiden hyvinvointitoiminta
 - o Markkuulla iltapäiväkerho ja opastetut retket
 - o Kyläoppaita Alpualla, Markkuulla ja Ruukissa
 - o lisäksi kylissä hautuu uusien palveluiden ituja, jotka konkretisoituvat myöhemmin
- uusia yhteistyöverkostoja 7 kpl palveluiden kehittämiseen
 - o kyläpalvelukeskukset
 - o kylämatkailu
 - o kulttuuriperinnön tuotteistus ja hyödyntäminen kouluyhteistyössä
 - o reitistöt
 - o kerhotoiminta
 - o senioreiden hyvinvointitoiminta
 - o opastoiminta

- kokeilupäiviä 6 kpl
 - o senioreiden hyvinvointipäivä Pirttikoskella
 - o koko kylän lounas-päivä Alpualla
 - o osuuskunnan/kyläruokala Alpuukan markkinointitempaus Alpualla
 - o varttuneemman väen hyvinvointipäivä Ruukissa
 - o lasten toiminnallinen perinnepäivä Ruukissa
 - o liikunta- ja ohjelmapalvelupäivä Markkuulla
- hankkeen luomia hyviä käytäntöjä
 - o verkostotapaamiset teemoittain
 - o kokeilupäivät palveluista
 - o toimintamalli palveluiden suunnitteluun
 - o palveluiden esittely karttapohjalla
- uusia hankkeita 2 kpl (rahoituspäätös)
 - o Palvelupaja-hanke (Leader)
 - o Aikamatka-hanke (Museovirasto)
- valmisteltuja hankkeita 3 kpl (ei rahoitusta)
 - o Alpuan yhdistysten yhteinen palveluiden kehittämishanke
 - o KuLuMa-matkailun kehittämishanke
 - o Rake-kalastusperinnön säilyttäminen
- uusia hankeaihoita 4 kpl (alkuideoinnissa mukana)
 - o MaRuMa-matkailuhanke
 - o Pyhäjoen ”Kyläasiamies”-hanke
 - o Raahen kylien lähidemokratia
 - o Nuoriso-hanke

HAASTEITA

- oman ajan riittävyys (asioihin perehtyminen vie aikaa)
- hankevetäjän jaksaminen (kehittämistyön ajoittainen kuormittavuus)
- yhdistystoimijoiden vapaaehtoisuus hankkeessa (toimijat ovat monessa mukana)
- toimijoiden vähyys case-kohteessa
- verkostojen luominen vie aikaa
- ideoiden hautuminen konkreettiseksi toiminnaksi vie aikaa
- aikataulujen yhteensovittaminen verkostotapaamisille ja opintoretkille
- Miten erottaa toisistaan se, mikä on hankkeen aikaansaannosta ja mikä on syntynyt kylän omana työnä? Hanke on ensi sijassa ideoiden syöttäjä, mutta tekeminen on paikallisten toimijoiden vastuulla.

JATKOTOIMINNAN TARPEET

- Palvelutoiminnan kehittäminen ja toimintamallin jalkauttaminen uusiin kyliin ja uusille toimijoille vaatii joko yhdistysten omia hankkeita tai toimintaa alueellisesti koordinoivaa hanketta. Palvelevat kylät - hankkeen avulla toimintaa on vasta saatu alulle.
- Yrittäjät ja kunnat on saatava vielä vahvemmin mukaan yhdistysten palvelutuotantoon kumppaneiksi (sopimuksellisuuden vahvistaminen).
- Palvelutuotannon ansaintalogiikan (palveluita ei tuoteta talkoilla) sisäistäminen, osuuskunta-ajattelun vahvistaminen ja osuuskuntatoimijoiden keskinäisen verkostoitumisen lisääminen ovat tarpeen maaseudun palvelutuotannon kehittämisessä.
- Uudet palvelut vaativat tehokasta markkinointia ja viestinnän osaamista eri kanavissa.
- Palveluiden tueksi tarvitaan myös hyvä tarina sekä toimiva tuote ja prosessi. Hankkeen kuluessa kävi vahvasti ilmi, että tarinallistamiseen, tuotteistamiseen ja palvelumuotoiluun keskittyvän jatkohankkeen tarve on alueella erittäin suuri.